

Tegen de landelijke trend in houden de huiszwaluwen in het Gooi en omgeving nog steeds stand. Er is wel sprake van plaatselijke afname, maar die wordt weer door toename elders gecompenseerd. De laatste drie seizoenen bleef de populatie vrijwel gelijk.

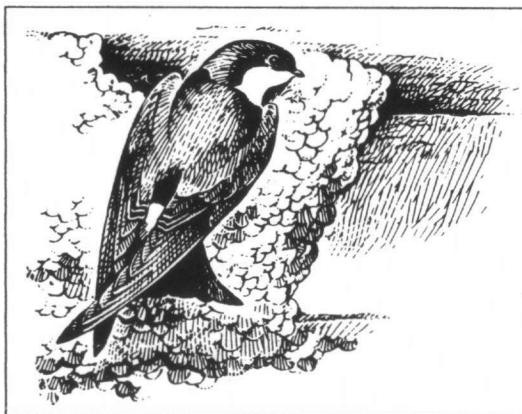
Dick A. Jonkers

Huiszwaluwkolonies in 2002

Gelukkig voor de huiszwaluwen zijn er ook nog mensen die hen een goed hart toedragen en het ongemak dat zij kunnen veroorzaken voor lief nemen. Daardoor houden de huiszwaluwen de mogelijkheid hun oude vertrouwde nestplekken, na terugkeer uit hun overwinteringsgebieden in Afrika, weer te bezetten. Nieuwe vestigingen vinden wel hier en daar plaats, maar dit gaat mondjesmaat en vrijwel altijd in de omgeving van locaties waar al gebroed wordt. Aanvankelijk druppelden er diverse negatieve berichten binnen waardoor het leek alsof het een slecht jaar voor de 'witkonten', zoals zij in Zeeuws-Vlaanderen wel genoemd worden (Blok & Ter Steege 1995), zou worden. Nadat alle binnengekomen gegevens van de tellers waren verwerkt bleek er wel wat aan de hand te zijn, maar het ging dan om een soms sterke plaatselijke afname. Al met al waren er weer 1262 paren die in het onderzoeksgebied Vechtplassen en het Gooi en Eemland hun broedsel hebben grootgebracht.

Gemeentelijke ontwikkelingen Vechtplassengebied

Van de gemeenten in het Vechtplassengebied vormen Muiden/Muiderberg nog steeds het bolwerk. Er vond vergeleken met vorig jaar een lichte afname plaats, maar die mag nauwelijks

Huiszwaluw

een naam hebben. Weesp, ook nog altijd goed voor een vrij groot aantal broedparen, deed het wat minder met een afname van 7%. Het aantal broedparen in Nigtevecht, Nederhorst den Berg en Vreeland nam licht toe, al ging het maar om een uitbreiding van elf nesten ten opzichte van de 33 nesten in 2001 (figuur 1). In Loenen kwam er een klein aantal nesten bij en in Nieuwersluis daalde het aantal tot vier broedparen. Het ziet er naar uit dat de huiszwaluw binnen korte tijd voorgoed uit Nieuwersluis verdwenen zal zijn, want het toch al afnemende aantal paren was zelfs in het topjaar 2000 nog kleiner dan in het jaar ervoor. Ankeveen, 's-Graveland en Kortenhoef behoren sinds dit jaar samen met Loosdrecht tot de nieuw gevormde gemeente Wijdemeren. In de verslaglegging zullen zij, net als bij de vorige samenvoeging tot 's-Graveland, apart genoemd blijven

worden. Van die vier plaatsen zette Ankeveen de toon met een uitbreiding van 28 naar 45 nesten, een toename van 60%. Hopelijk is dit geen kortstondige opleving maar een trend die doorzet. Ook in Kortenhoef was er een toename maar hier ging het om een gering aantal nesten. De afname in 's-Graveland was gelijk aan de toename in de vorige plaats (vijf nesten). In Loosdrecht neemt het aantal broedende huis-

zwaluwen steeds meer af. Oude huizen waar broedplaatsen aanwezig zijn worden in hoog tempo gesloopt en vervangen door nieuwe waar broedmogelijkheden ontbreken.

Het Gooi

De situatie in de Gooise gemeenten was wisselend. In Hilversum kwamen wat meer paren, Hollandsche Rading (eigenlijk niet Goois, maar tot Utrecht behorend) bleef gelijk en in Naarden en Huizen was er een lichte afname. Van Naarden kan gemeld worden dat de huiszwaluwen daar langzaam maar zeker uit de vesting verdwijnen. De grootte van de kolonie op het terrein van Quest was bijna gehalveerd. In het buitengebied kunnen zij zich nog steeds goed handhaven, waarbij vooral de boerderij Stadszicht aan de rand van het Naardermere een belangrijke rol speelt. In het oude dorp van

Blaricum is het een kwestie van tijd voordat de laatste paren verdwenen zijn. Vroeger kwamen daar tientallen paren voor. Hier zijn het geen sloop en herbouw, maar de opgroeiende bomen en het verdwijnen van lichte kleuren door onderhoud van de overstekende dakranden die een voorname rol spelen. Voor het nieuwe deel van Blaricum -de Bijvanck- is geen rol weggelegd. Daar zijn geen mogelijkheden om te broeden.

Eemland

Blijven de gemeenten in Eemland nog over. In alle drie vond een uitbreiding van het aantal broedparen plaats met de grootste in Eemnes. De boerderij Meenthorst, die in feite in Blaricum ligt, maar gemakshalve vanwege zijn ligging tot Eemnes wordt gerekend, nam daarvan weer een belangrijk deel voor zijn rekening. In de Noordpolder te Veld was het aantal broedparen ook weer groter. De voorzieningen die door leden van de vogelwerkgroep aan de schuren voor een reeds bestaande grote kolonie zijn aangebracht werken stimulerend. Kennelijk fungeert deze kolonie, samen met de grote kolonie aan een naburige boerderij, als een soort uitvalsbasis. Aarzelend vestigen de huiszwaluwen zich nu ook bij andere nieuwbouwboerderijen die in het kader van de landinrichting zijn verrezen.

Er is echter ook een kolonie in de Zuidpolder te Veld aan een oude onbewoonde boerderij waar de huiszwaluwen langzaam maar zeker verdwijnen. De oorzaak daarvan is niet duidelijk, want aan de omstandigheden daar is niets veranderd. Ook langs de Wakkerendijk/Meentweg in Eemnes neemt het aantal paren af.

Figuur 1. Aantal broedparen van huiszwaluwen per gemeente in 2002

Gemeente	2002	2001
Muiden/Muiderberg	284	291
Weesp	102	120
Nigtevecht	7	3
Nederhorst den Berg	24	22
Vreeland	13	8
Loenen a/d Vecht	12	15
Nieuwersluis	4	10
Ankeveen	45	28
's-Graveland	31	36
Kortenhoef	62	57
Loosdrecht	55	72
Hilversum	8	6
Hollandsche Rading	4	4
Naarden	122	125
Huizen	120	125
Blaricum	3	5
Eemnes	273	247
Eembrugge	20	11
Eemdijk	73	69
Totaal	1262	1254

Situatie elders in het land

In juli kwamen berichten binnen over negatieve ontwikkelingen in Friesland, Drenthe, Gelderland en Oost-Brabant. De tellers gaven aan dat zij de aanwezigheid van 10% tot soms 28% minder nesten hadden vastgesteld (mededeling A.J. van Dijk, SOVON). In de binnenstad van Harderwijk, waar vanaf 1995 een vrijwel ononderbroken stijging had plaatsgevonden, daalde het aantal broedparen met

15 % (Schröder et al. 2002). Ons onderzoekgebied doet het dus helemaal niet slecht met op rij respectievelijk 1208 paren in 2000, 1254 in 2001 en 1262 in 2002.

Koloniegrootte

Het aantal plekken met vestigingen van één paar daalde met bijna 10% van 112 naar 92 solitaire broedparen. Bij het aantal kleine kolonies met 2-5 broedparen was de afname nog groter. Hierbij liep het aantal kolonies terug van 131 naar 102, een afname van 23%. Hier en daar waren in de omgeving van bestaande nestelplekken nieuwe vestigingen, maar deze waren niet in staat om de achteruitgang op te vangen. Gelukkig zijn er ook positieve ontwikkelingen. In de categorie met kolonies van 6-10 paren bleef het aantal met 19 gelijk en in die van 11-25 paren kwam er een kolonie bij, waardoor het er 20 werden. Van de kolonies in de categorie met 26-50 paren groeide het aantal van drie naar vijf. Onder de categorie superkolonies van boven de vijftig nesten was er één met 73 paren en één met 127 paren. Eerstgenoemde is die van de al eerder beschreven boerderij de Meenthorst en de tweede die in de Noordpolder te Veld.

Kunstnesten

Het aanbrengen van kunstnesten lijkt alleen zin te hebben als er vroeger in de onmiddellijke nabijheid van de ophangplekken genesteld is. Bovendien moeten de omstandigheden dan niet gewijzigd zijn en de omgeving geschikt gebleven zijn. Een indertijd samen met Vogelbescherming Nederland opgezette proef in een nieuwbouwwijk in Kortenhoef heeft geen enkel resultaat gehad. De 'vergroening' van de wijk met opgroeiende hoge bomen en de

vergrote afstand tot de voedselgebieden belemmerden vestigingen. Op andere plaatsen zoals in Eemdijk en Eembrugge blijken kunstnesten juist vestiging met eigen nestbouw te stimuleren. In Eembrugge bouwden twaalf paren hun nesten dichtbij of tegen de vier aldaar aanwezige kunstnesten en in Eemdijk bevonden zich rond vier kunstnesten elf andere. Van vijf kunstnesten in Kortenhoef waren er vier bezet en op andere plekken maar liefst dertien van de veertien en twee van de drie. Wat minder aantrekkingskracht was er op weer een andere plaats waar van de tien nesten maar één nest bezet was.

Soms waren kunstnesten in een gunstige omgeving, die in andere jaren wel bewoond waren, niet bezet. Dit kan te maken hebben met parasietendruk als die nesten niet waren schoon-gemaakt na het broedseizoen. Van natuurlijke nesten brokke-

len vaak grote delen af of zij verdwenen geheel. Parasieten krijgen dan weinig overlevingskansen.

Overlast en hulp

Hoewel de Flora- en faunawet dit uitdrukkelijk verbiedt zijn toch dit jaar weer nesten door bewoners afgestoten of werden vestigingen belemmerd. Zo waren in Eemdijk doeken aan een pand opgehangen, waardoor de potentiële nestelplekken niet benaderd konden worden. Dit soort acties zijn niet leuk, maar in sommige gevallen wel begrijpelijk. Het regelmatig besmeurd raken van ramen of plekken waar men wil gaan zitten wekt agressie naar de huiszwaluwen op als men de verontreiniging niet kan tegengaan. Alleen voorlichting naar bewoners helpt dan niet en het komt in die gevallen aan op daadwerkelijke hulp als de bewoners van het pand daar ontvankelijk voor zijn.

Laten we het dus niet alleen tot tellen en constateren beperken, maar bewoners benaderen en hulp aanbieden.

Geraadpleegde literatuur:

Blok, H. & H.J. ter Steege (1995): De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis. Leidschendam.

Jonkers, D.A. (2001): topjaar voor huiszwaluwen. De Korhaan 35(1): 14-18.

Jonkers, D.A. (2002): De stand van de huiszwaluw in 2001 tussen Vecht en Eem. De Korhaan 36 (1): 6-8.

Schröder, J., R. Pannekoek & P. Wink (2002): Aantal Harderwijkse Huiszwaluwen licht gedaald. Anser 2, juli 2002:

Dankwoord

Het korps tellers was dit jaar vrijwel onveranderd t.o.v. voorgaande jaren. Veel dank voor hun hulp die de al tientallen jaren lopende monitoring mogelijk maakt. De tellers waren: G. Bieshaar, Y. Bosman, A. van Daalen, A.C. Driessen, L.J. Dwars - van Achterbergh, N.J. Dwars, W. Fokker, J. Gouw, D.A. Jonkers, A.J. van Klaveren, N. Klippel, W. Langendorff, J. Nijhof, K. Pranger, J. Ram, H.W. Reddingius-Schreuder, H. Schutte, S. Staps, J. Terlouw, A. Vermeule en M. van der Weijden.